ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของหญิงและชาย ที่สะท้อนให้เห็นจากภาษาญี่ปุ่น

Sexual Discrimination Reflected in the Japanese Language

อุภาวรรณ เบ็ญจโภคี

Upawan Benjapokee

บทคัดย่อ

สังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำทางเพศค่อนข้างสูง ผู้หญิงญี่ปุ่นมีฐานะทางสังคมที่ต่ำกว่าผู้ชายค่อนข้างมาก บทความนี้ได้นำเสนอตัวอย่างการใช้ภาษาของคนญี่ปุ่น ที่สะท้อนให้เห็นฐานะที่ไม่เท่าเทียมกันของหญิงและชาย โดยพิจารณาในสองด้านด้วยกันคือ 1. ภาษาที่ผู้หญิงและผู้ชายญี่ปุ่นใช้ 2. คำที่ใช้กล่าวถึงผู้หญิงและผู้ชาย จากตัวอย่างต่าง ๆ ที่นำเสนอในบทความล้วนชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงญี่ปุ่นถูกคาดหวังจากสังคมให้พูดภาษาที่สุภาพ นุ่มนวล และเป็นมาตรฐาน ในขณะที่ผู้ชายมีทางเลือกในการใช้ภาษามากกว่า สามารถใช้คำที่ไม่สุภาพหรือไม่เป็นมาตรฐานได้ด้วย นอกจากนั้นคำที่กล่าวถึงทั้งสองเพศก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียม และเหลื่อมล้ำทางด้านเพศเป็นอย่างมาก

Abstract

Evidence of sexual discrimination is still found in Japanese social life. Unsurprisingly, Japanese women have less social standing

than men. In this paper, several terms in the Japanese language representing sexual discrimination between Japanese men and women are described. Two areas of usage are considered: the differences in language used between men and women, and the words which are distinctively used to refer to a man or woman. All of these observations suggest that women have been expected to use polite forms of speech which also include the tender and standard styles. However, men have been allowed to use alternative modes of speech, i.e. impolite and non-standard styles. Furthermore, words used to refer to a man or women also indicate obvious discrimination between Japanese men and women.

บทนำ

หากเราแบ่งเพศของมนุษย์จากลักษณะของร่างกายที่แสดงออกมาให้เห็นภายนอก กล่าวได้ว่าบนโลกนี้มีมนุษย์อยู่สองเพศด้วยกันคือ เพศหญิงกับเพศชาย มนุษย์ทั้งสองเพศนั้นไม่ได้แตกต่างกันแต่เฉพาะด้านกายภาพเท่านั้น บทบาทและภาพลักษณ์ของทั้งสองเพศที่สังคมกำหนดให้ยังมีความแตกต่างกันด้วย

ในสังคมญี่ปุ่น มีการกำหนดบทบาทและภาพลักษณ์ของหญิงชายไว้อย่างชัดเจน และมีความเหลื่อมล้ำกันค่อนข้างมาก ตั้งแต่สมัยโบราณผู้หญิงญี่ปุ่นมักจะถูกเข้มงวดในเรื่องกิริยามารยาท และการวางตัวในสังคมทั้งยังถูกอบรมให้เป็นผู้ตามที่ดี ในขณะที่ผู้ชายอยู่ในฐานะที่เหนือกว่า สามารถแสดงความก้าวร้าว และใช้กิริยาที่ไม่สุภาพ เพื่อแสดงออกถึงความเป็นผู้นำได้ ซึ่งความเหลื่อมล้ำทางสังคมต่าง ๆ เหล่านี้ได้สะท้อนออกมาให้เห็นในการใช้ภาษาของคนญี่ปุ่นด้วย

ในบทความนี้จะขอยกตัวอย่างการใช้ภาษาของคนญี่ปุ่นที่สะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางเพศ โดยจะพิจารณาในสองด้านด้วยกันคือ

1. ภาษาที่ผู้หญิงและผู้ชายญี่ปุ่นใช้
2. คำที่ใช้กล่าวถึงผู้หญิงและผู้ชายในภาษาญี่ปุ่น

1. ภาษาที่ผู้หญิงและผู้ชายญี่ปุ่นใช้

ภาษาที่ผู้หญิงและผู้ชายญี่ปุ่นใช้นั้นมีความเหลื่อมล้ำกันค่อนข้างมาก ในสังคมญี่ปุ่น ผู้หญิงมักจะถูกคาดหวังให้ใช้ภาษาที่สุภาพ ฟังดูนุ่มนวล ประนีประนอม และเป็นมาตรฐาน ในขณะที่ผู้ชายสามารถใช้ภาษาที่ไม่สุภาพ ฟังดูแข็งกร้าว ตัดสิน ชี้ชัด และไม่เป็นมาตรฐานได้

ในหัวข้อนี้จะขอยกตัวอย่างเรื่องการใช้คำลงท้าย การใช้คำสรรพนาม การใช้คำเรียกขาน และอัตราการใช้ภาษามาตรฐาน ที่แตกต่างกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

1.1 การใช้คำลงท้าย

คำลงท้ายที่ใช้กันมากในภาษาญี่ปุ่นมีอยู่ 8 คำด้วยกัน ได้แก่ よ わ の さ ぞ ぜ な ね ซึ่งแต่ละคำถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า คำใดเป็นคำที่ผู้หญิงใช้ได้ และคำใดเป็นคำที่จำกัดให้ผู้ชายใช้ได้เท่านั้น

McGloin (อ้างใน 田中・田中 1996) ได้จัดกลุ่มคำลงท้ายทั้ง 8 คำข้างต้นออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน ตามหน้าที่ ดังนี้คือ

กลุ่มที่ใช้ลงความเห็น ยืนยัน ชี้ชัด : よ さ ぞ ぜ

กลุ่มที่ใช้ตรวจสอบความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้าม สืบถามให้รู้แน่ : な ね

กลุ่มที่ใช้เพื่อรักษาสัมพันธภาพ : わ の な ね

ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1

ความแตกต่างในการใช้คำลงท้ายในภาษาญี่ปุ่นของผู้หญิงและผู้ชาย

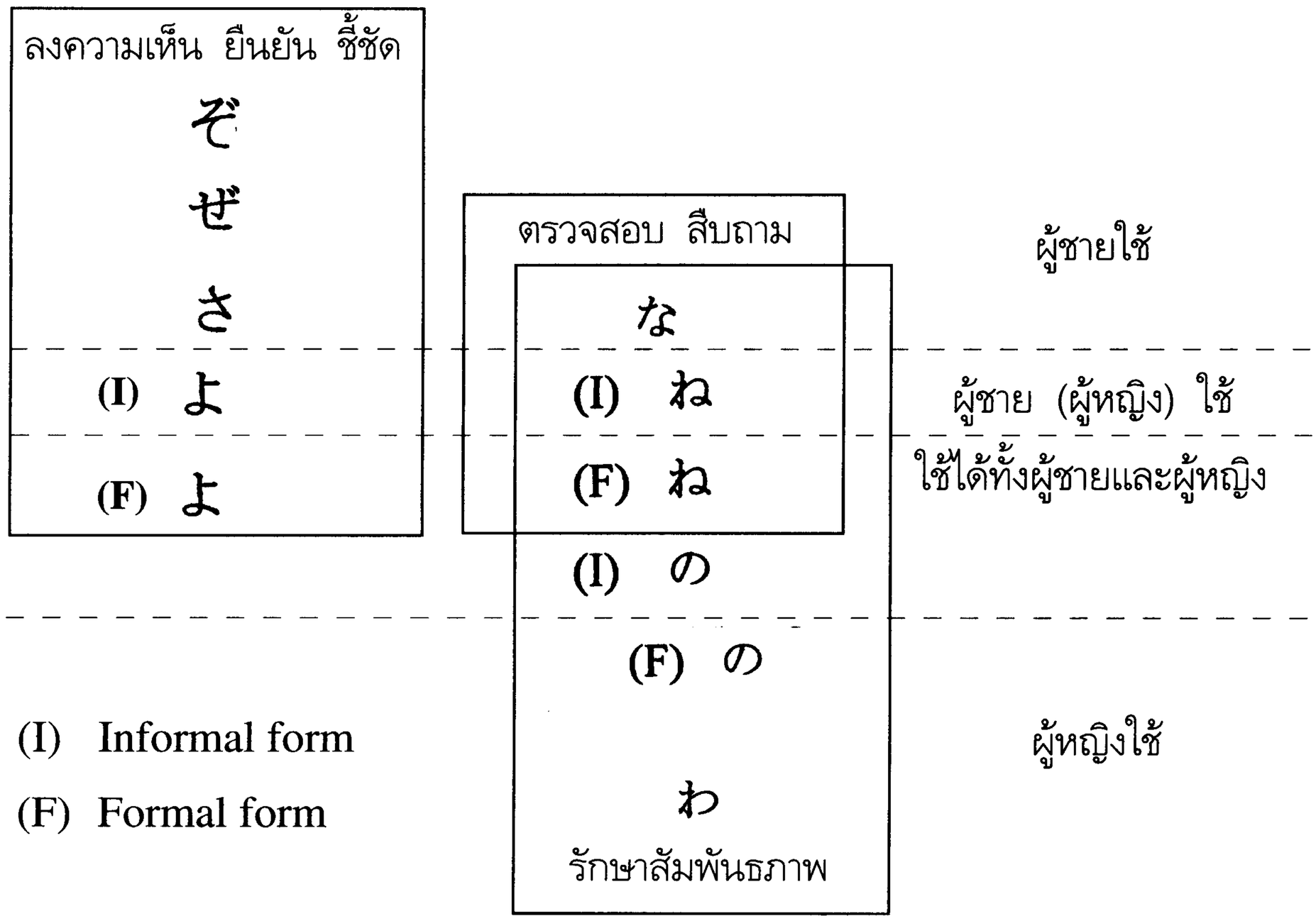

ที่มา: McGloin (1991) อ้างใน 田中・田中*(1996: 67)*

จะเห็นว่า わ の ซึ่งเป็นคำลงท้ายที่ทำหน้าที่ในการรักษาสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ทำให้ประโยคฟังดูอ่อนโยน นุ่มนวลนั้น เป็นคำลงท้ายที่ผู้หญิงใช้ ในขณะที่ さ ぞ ぜ な ซึ่งให้ความรู้สึกชี้ชัด ตัดสินลงความเห็นอย่างไม่ลังเล และฟังดูแข็งกร้าว เป็นคำลงท้ายที่ผู้ชายใช้ได้เท่านั้น

1.2 การใช้คำสรรพนาม

ปกติแล้วไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เวลาเลือกใช้คำสรรพนามจะต้องคำนึงถึงสถานะระหว่างตนซึ่งเป็นผู้พูดกับคู่สนทนาว่าสนิทกันหรือไม่ และใครมีอาวุโสมากกว่ากัน แม้กระนั้นก็ตาม ดูเหมือนว่าผู้หญิงญี่ปุ่นมีแนวโน้มจะเลือกใช้คำสรรพนามที่ฟังดูเป็นทางการ แม้จะพูดคุยในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ

ในกรณีของสรรพนามบุรุษที่ 1 คำที่ผู้ชายใช้ ได้แก่

わたくし ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการมาก ๆ หรือใช้กับผู้ที่อาวุโสกว่ามาก

わたし เป็นคำกลาง ๆ ใช้ได้ในสถานการณ์ทั่ว ๆ ไป

ぼく ส่วนใหญ่มักจะใช้กับเพื่อนหรือผู้มีอาวุโสน้อยกว่า หรือใช้ในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการนัก

おれ จำกัดการใช้อยู่ในระดับเพื่อนหรือผู้มีอาวุโสน้อยกว่าเท่านั้น และห้ามใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ

わし เป็นคำเรียกตัวเองของผู้ที่มีอายุ

ส่วนคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ผู้หญิงใช้นั้นจะไม่ค่อยมีความหลากหลายเท่าผู้ชาย คำที่ผู้หญิงญี่ปุ่นใช้กันทั่วไป ได้แก่

わたくし ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือใช้กับผู้ที่อาวุโส เช่นเดียวกับผู้ชาย แต่มีขอบเขตการใช้กว้างกว่า

わたし เป็นคำกลาง ๆ ใช้ได้ทั่วไปในทุกสถานการณ์ ไม่ว่าคู่สนทนาจะเป็นใคร

あたくし เป็นคำที่ผู้หญิงใช้แทน わたくし และ わたし

あたし เป็นคำที่ผู้หญิงใช้ในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการหรือพูดกับเพื่อนหรือผู้ที่อาวุโสน้อยกว่า เช่นเดียวกับที่ผู้ชายใช้คำว่า おれ

กรณีของการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 หากดูจากบริบทแล้วรู้ว่ากำลังพูดถึงคู่สนทนา ในภาษาญี่ปุ่นก็มักจะละสรรพนามบุรุษที่ 2 นั้นเสีย หรือหากจะใช้ ก็มักใช้กับคู่สนทนาที่เป็นเพื่อนหรือผู้ที่อาวุโสน้อยกว่าเท่านั้น การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 กับผู้ที่อาวุโสกว่า ถือเป็นการเสียมารยาทอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่ผู้ชายใช้ ได้แก่

あなた・あんた ใช้กับผู้ที่มีอาวุโสน้อยกว่าในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการเท่านั้น

おたく ใช้กับผู้ที่อาวุโสเท่า ๆ กัน แต่ไม่สนิท ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เจือความสุภาพ

きみ ใช้กับเพื่อนหรือผู้ที่อาวุโสน้อยกว่า

おまえ ใช้กับเพื่อนหรือผู้ที่อาวุโสน้อยกว่า ในบางกรณีจะมีความรู้สึกสนิทสนมรักใคร่ปนอยู่

きさま・てめえ ใช้ดูถูกอีกฝ่าย มักจะใช้เวลาที่ทะเลาะโต้เถียงกัน แต่ てめえ หยาบคายกว่า きさま

ส่วนคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ที่ผู้หญิงใช้นั้นมีจำกัดกว่าเพศชาย โดยทั่วไปจะใช้คำว่า あなた เป็นส่วนใหญ่ แม้จะมีการใช้คำว่า あんた ซึ่งเป็นคำที่กร่อนเสียงมาจากคำว่า あなた ด้วยก็ตาม แต่สถานการณ์การใช้จำกัดอยู่แต่เฉพาะการสนทนาที่เป็นกันเองมาก ๆ เท่านั้น เช่นเดียวกันกับที่ผู้ชายใช้คำว่า おまえ

1.3 การใช้คำเรียกขาน

จากรายงานการสำรวจของสถาบันวิจัยภาษาญี่ปุ่นแห่งชาติของญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1982 (อ้างใน 金丸 1993) เกี่ยวกับการใช้คำเรียกขานในที่ทำงานพบว่า กรณีที่ลูกน้องเป็นผู้ชายเจ้านายจะเรียกชื่อสกุลตามด้วย くん กรณีที่ลูกน้องเป็นผู้หญิงจะเรียกชื่อสกุลตามด้วย さん ส่วนลูกน้องผู้ชายจะเรียกเจ้านาย โดยใช้ชื่อตำแหน่ง เช่น「部長(ぶちょう)」「課長(かちょう)」 หากเป็นลูกน้องผู้หญิงก็มักจะเรียกเจ้านายโดยใส่ คำว่า さん เข้าไปข้างหลังตำแหน่ง เช่น「部長(ぶちょう)さん」「課長(かちょう)さん」 นอกจากนั้น ผู้หญิงมักจะเรียกเพื่อนร่วมงานหรือรุ่นน้องผู้ชายโดยใช้ชื่อ หรือชื่อสกุลตามด้วย くん

八代 (อ้างใน 金丸 1993) ได้สำรวจคำเรียกขานที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใช้ในปี ค.ศ. 1982 พบว่าเด็กผู้ชายมักจะเรียกเพื่อนผู้ชายโดยใช้ชื่อสกุลอย่างเดียว และเรียกเพื่อนผู้หญิงโดยใช้ชื่อสกุลตามด้วย さん หรือไม่ก็เรียกด้วยชื่อสกุลอย่างเดียว ส่วนเด็กผู้หญิงจะเรียกเพื่อนผู้หญิงด้วยกันโดยใช้ชื่อสกุลตามด้วย さん หรือเรียกด้วยชื่อเล่น และชื่อตัวในขณะที่เรียกเพื่อนผู้ชายโดยใช้ชื่อสกุลตามด้วย くん หรือไม่ก็เรียกด้วยชื่อเล่น

นอกจากนั้น 金丸 ยังได้สำรวจการใช้คำเรียกนักเรียนของครูชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปี ค.ศ. 1992 พบว่า อาจารย์ผู้ชายมักจะเรียกนักเรียนโดยใช้ชื่อสกุล หรือชื่อตัว มากที่สุด ในขณะที่ครูผู้หญิงจะใช้คำเรียกที่สุภาพกว่าโดยใช้ くん และ さん ตามหลังชื่อสกุล แต่ไม่ว่าครูผู้ชายหรือครูผู้หญิงจะมีแนวโน้มเหมือนกันคือ เรียกนักเรียนชายโดยใส่ くん และเรียกนักเรียนหญิงโดยใส่ さん หรือ ちゃん ตามหลังชื่อ

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ผู้พูดที่เป็นผู้หญิงจะใช้คำที่เรียกขานที่สุภาพกว่าผู้พูดที่เป็นผู้ชาย นอกจากนั้นคำเรียกขานที่ใช้กับผู้หญิงก็ยังสุภาพกว่าด้วย ดังจะเห็นได้จากไม่ว่าผู้พูดจะเป็นหญิงหรือชาย เวลาเรียกผู้หญิงมักจะใช้คำว่า さん ต่อท้ายชื่อ 金丸 ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการใช้ さん ต่อท้ายชื่อของผู้พูดที่เป็นหญิงกับชายอาจมีนัยที่ต่างกัน นั่นคือ ที่ผู้หญิงเรียกผู้หญิงด้วยกันโดยใช้ さん นั้น เนื่องจากผู้หญิงถูกคาดหวังจากสังคมให้ใช้ภาษาที่สุภาพ และเป็นทางการ แต่ในกรณีของผู้พูดที่เป็นชายการใช้ さん กับผู้หญิงนั้นมิใช่เพื่อแสดงการยกย่องผู้หญิงแต่อย่างใด แต่เป็นการเว้นระยะห่าง เพื่อแสดงให้เห็นว่าคู่สนทนาที่เป็นผู้หญิงนั้นไม่ใช่คนกลุ่มเดียวกันกับตน แต่ก็มีกรณียกเว้นเช่นกัน ในที่ทำงานหรือที่มหาวิทยาลัยเจ้านายอาจเรียกลูกน้องผู้หญิงที่ทำงานเก่ง หรืออาจารย์อาจเรียกลูกศิษย์ผู้หญิงที่เรียนเก่งโดยใช้ くん ต่อท้ายชื่อได้ ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงคนนั้นได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถ และน่าเชื่อถือทัดเทียมกับผู้ชาย

ในขณะเดียวกันการที่ผู้พูดที่เป็นผู้หญิงเรียกเพื่อนหรือผู้ที่อาวุโสน้อยกว่าด้วยชื่อตามด้วย くん นั้นก็แฝงนัยที่สำคัญเช่นเดียวกัน มีข้อมูลมากมายที่แสดงให้เห็นว่าช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้หญิงญี่ปุ่นจะไม่ใช้ くん เรียกผู้ชายเลย นั่นเป็นเพราะในยุคนั้นฐานะของผู้หญิงยังต่ำต้อยกว่าผู้ชาย ผู้หญิงถูกคาดหวังให้ใช้ภาษาที่เรียบร้อย สุภาพ กับผู้ชาย การใช้ くん เรียกผู้ชายจึงฟังดูขัดหู และหยาบคาย การใช้คำว่า くん ของผู้หญิงญี่ปุ่นเริ่มเมื่อสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และใช้กันแพร่หลายมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในปัจจุบันกลายเป็นวิธีเรียกที่ใช้กันเป็นปกติ การใช้คำว่า くん เรียกผู้ชายของสาวยุคใหม่นี้จึงสะท้อนให้เห็นภาพสังคมญี่ปุ่นที่เปลี่ยนแปลงไป แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงญี่ปุ่นเริ่มมีบทบาทและฐานะสูงขึ้นมาทัดเทียมกับผู้ชาย

1.4 อัตราการใช้ภาษามาตรฐาน

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า ผู้หญิงญี่ปุ่นนั้นถูกคาดหวังจากสังคมให้ใช้ภาษาที่สุภาพและเป็นมาตรฐานมากกว่าผู้ชาย จากแผนภาพที่ 2 จะเห็นความแตกต่างของอัตราการใช้ภาษามาตรฐานของผู้ชายและผู้หญิงชาวญี่ปุ่นได้อย่างชัดเจน

แผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นอัตราการใช้คำว่า「起きれる」ของชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในเมืองโอซาก้า โดยเส้นทึบเป็นอัตราการใช้ของผู้หญิง ส่วนเส้นประเป็นอัตราการใช้ของผู้ชาย คำว่า「起きれる」มีความหมายว่า "สามารถตื่นได้" เกิดจากการละเสียง「ら」ในคำว่า「起きられる」ซึ่งเป็นรูปสามารถของคำกริยา「起きる」ที่แปลว่า "ตื่น" ในทางไวยากรณ์ คำว่า「起きれる」ถือว่าเป็นรูปที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นมาตรฐาน

แผนภาพที่ 2

อัตราการใช้คำว่า「起きれる」(สามารถตื่นได้) แยกตามเพศ

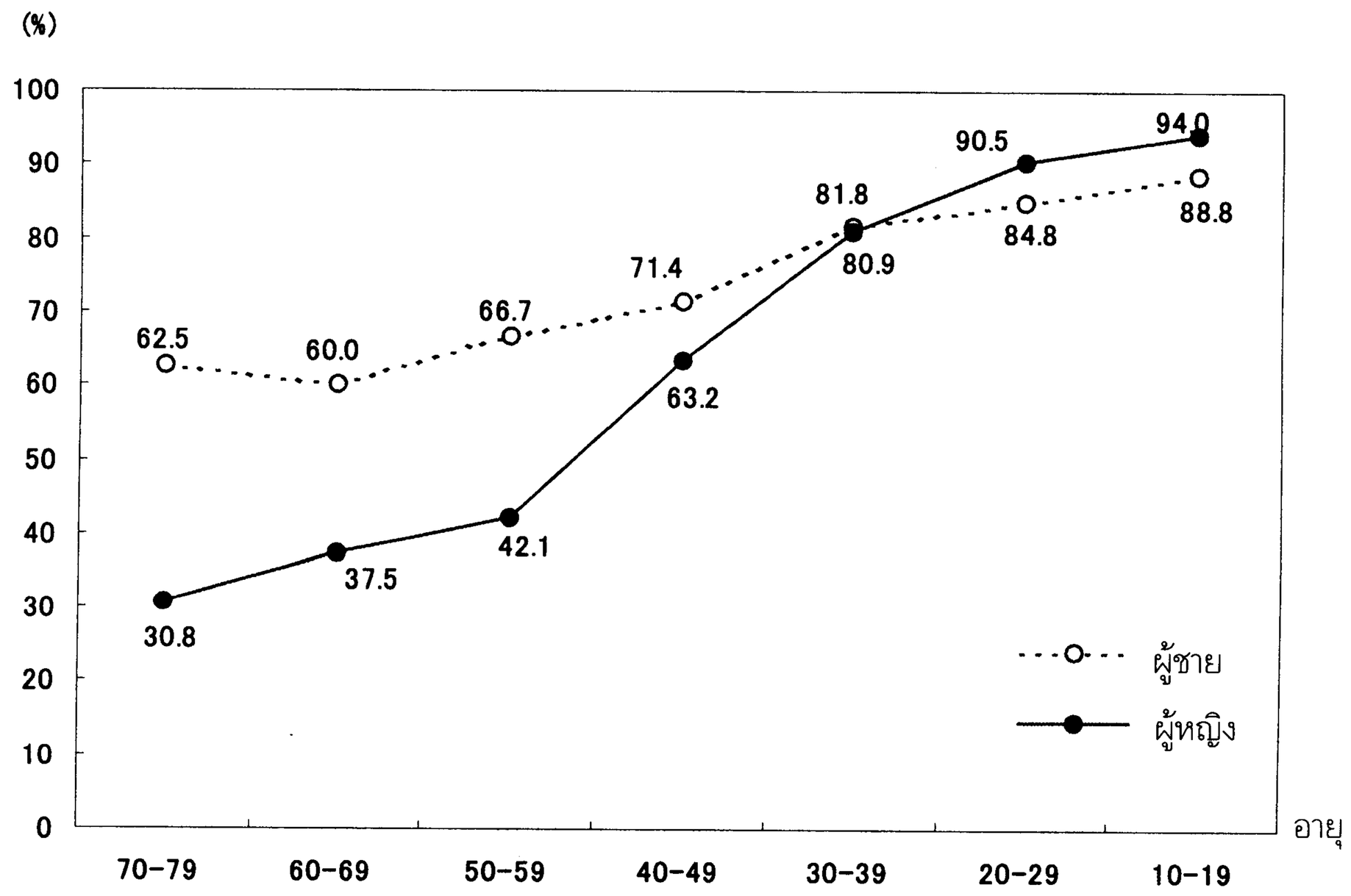

ที่มา: 真田ら *(1992: 22)*

ดังจะเห็นจากแผนภาพว่า ตั้งแต่วัยกลางคนขึ้นไป ผู้ชายจะมีอัตราการใช้คำว่า「起きれる」สูงกว่าผู้หญิงมาก ข้อมูลนี้ช่วยยืนยันว่า ผู้ชายญี่ปุ่นมีอัตราการใช้ภาษาที่ไม่เป็นมาตรฐานสูงกว่าผู้หญิง แต่หากดูอัตราการใช้ของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีแล้ว ผู้หญิงกลับใช้คำว่า「起きれる」 มากกว่าผู้ชาย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากการละเสียง「ら」ในคำกริยารูปสามารถเกิดขึ้นมานานหลายสิบปีแล้ว และในปัจจุบัน คนญี่ปุ่นก็ใช้รูปนี้กันอย่างแพร่หลาย จึงทำให้คนรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อยเข้าใจผิดคิดไปว่ารูป「起きれる」 เป็นรูปมาตรฐานในภาษาญี่ปุ่น

2. คำที่ใช้กล่าวถึงผู้หญิงและผู้ชายในภาษาญี่ปุ่น

คำที่ใช้กล่าวถึงผู้หญิงและผู้ชายในภาษาญี่ปุ่นนั้น ก็สะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางด้านเพศอย่างชัดเจนเช่นกัน ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเรื่องการสร้างคำศัพท์ที่บ่งบอกเพศ การประเมินค่าความเป็นหญิง-ชาย และการเรียงลำดับคำหญิง-ชาย

2.1 การสร้างคำศัพท์ที่บ่งบอกเพศ

คำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ในแต่ละภาษาสามารถสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคม และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานั้นได้ สังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่อย่างสังคมญี่ปุ่นนั้น คำศัพท์ที่บ่งบอกเพศชายจะเป็นรูปทั่วไป ไม่เจาะจง และสามารถใช้เป็นคำกลาง ๆ ไม่ระบุเพศได้ด้วย หรือที่เรียกว่า **Unmarked** ส่วนคำศัพท์ที่ใช้กับเพศหญิงโดยเฉพาะ จะเป็นรูปที่เพิ่มส่วนบ่งบอกความเป็นเพศหญิง (女) เข้าไปด้วย หรือที่เรียกว่า **marked**

เช่น คำว่า医者(いしゃ) 俳優(はいゆう) เป็นคำกลาง ๆ ใช้หมายถึงอาชีพแพทย์ และนักแสดงโดยรวม และในกรณีที่ต้องการกล่าวถึงนายแพทย์ หรือนักแสดงชายก็จะใช้คำนี้ด้วยเช่นเดียวกัน โดยไม่มีการระบุเพศชายในคำ ในขณะที่หากต้องการกล่าวถึงแพทย์หรือนักแสดงที่เป็นผู้หญิงจะต้องใส่ส่วนบ่งบอกเพศหญิงลงไปด้วยเป็น女医(じょい) (แพทย์หญิง) 女優(じょゆう) (นักแสดงหญิง) คำว่า 少年(しょうねん) ก็เช่นกัน เป็นคำกลาง ๆ มีความหมายว่าเด็กหนุ่มสาว แต่โดยทั่วไปมักจะหมายถึงเด็กหนุ่มเป็นส่วนใหญ่ หากจะกล่าวถึงเด็กสาวต้องใช้คำว่า 少女(しょうじょ) เป็นต้น

การใช้ภาษาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมญี่ปุ่น ผู้ชายเป็นหลักของสังคม และอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าผู้หญิง การบอกอาชีพของผู้ชายจึงสามารถใช้คำกลาง ๆ ที่หมายถึงอาชีพนั้นโดยรวม ไม่จำเป็นต้องมีการระบุเพศ ในขณะที่ผู้หญิงอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า เมื่อจะพูดถึงอาชีพของผู้หญิงจึงต้องระบุเพศเพิ่มเติมเข้าไปในคำบอกอาชีพนั้นด้วย

2.2 การประเมินค่าความเป็นหญิง–ชายในภาษาญี่ปุ่น

田中・田中 กล่าวไว้ว่าสังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกของผู้หญิง ผู้ชายญี่ปุ่นชื่นชอบหญิงสาวที่เพียบพร้อม น่ารัก ใสสะอาด นั่นจึงเป็นที่มาของสำนวนอย่าง 「箱入り娘(はこいむすめ)」 (ลูกสาวที่ถูกเก็บเอาไว้ในกล่อง) พ่อแม่จะทะนุถนอมลูกสาวของตนเป็นอย่างดีจนกว่าจะถึงวันที่ลูกสาวแต่งงานเหมือนกับใส่ไว้ในกล่องเก็บไว้ ส่วนตัวหญิงสาวเองเมื่อรู้ว่าผู้ชายที่ตนเองถูกใจมีรสนิยมอย่างไรก็พยายามปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับเขา บางทีก็ดัดเสียงจนผิดธรรมชาติ หรือไม่ก็ทำตัวให้ดูใส ๆ เหมือนเด็กสาวอ่อนต่อโลก หรือเรียกว่า 「ぶりっ子(こ)」 (ผู้หญิงที่แสร้งทำตัวไร้เดียงสา) และถึงแม้ว่าผู้ชายจะรู้ว่าเป็น 「ぶりっ子(こ)」 ก็ไม่ได้รังเกียจกลับรู้สึกเอ็นดูเสียด้วยซ้ำ

ตัวอักษรคันจิที่ญี่ปุ่นดัดแปลงมาใช้จากอักษรจีนเอง ก็สะท้อนให้เห็นมุมมองที่มีต่อเพศด้วยเช่นกัน ในภาษาญี่ปุ่น อักษรคันจิที่มีความหมายว่าผู้หญิงคือ 「女」 ส่วนอักษรที่มีความหมายว่าผู้ชาย คือ 「男」 田中・田中 กล่าวว่า ในบรรดาตัวอักษรคันจิของญี่ปุ่น มีอักษรที่มี「女」ผสมอยู่เป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับ 「男」 และจำนวนไม่น้อยเป็นคำที่แสดงออกถึงบุคลิกของผู้หญิงที่สังคมประเมิน เช่น

「媚(こ)びる」	ประจบประแจง
「妬(ねた)む」	อิจฉาริษยา
「妨(さまた)げる」	ขัดขวาง
「嫌(きら)う」	เกลียด
「姦(かしま)しい」	หนวกหู

ในขณะที่คันจิที่มีตัว 「男」 ผสมอยู่แม้จะมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก แต่มักมีความหมายในแง่ดี น่ายกย่องสรรเสริญ อย่าง 「勇ましさ」 ความกล้าหาญ เป็นต้น

2.3 การเรียงลำดับคำหญิง–ชาย

田中・田中 ชี้ว่า ชื่อ คำ สำนวน ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ก็สะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียมทางเพศของคนญี่ปุ่นเช่นเดียวกัน ดังจะสังเกตเห็นว่าในภาษาญี่ปุ่นหากจะพูดถึงหญิง-ชาย จะเรียงลำดับโดยให้ผู้ชายมาก่อนเสมอ โดยใช้คำว่า 「男女」 (ชายหญิง) เท่านั้น เช่น 「男女共学」 (สหศึกษา) 「男女平等」 (ความเท่าเทียมชาย-หญิง) 「男女差別」 (ความไม่เท่าเทียมทางเพศ) ซึ่งจะสลับตำแหน่งเป็น 「女男」 (หญิงชาย) ไม่ได้โดยเด็ดขาด

บทสรุป

บทความนี้ได้กล่าวถึงความแตกต่างในการใช้ภาษาของผู้หญิงและผู้ชาย รวมถึงคำที่ใช้กล่าวถึงทั้งสองเพศในภาษาญี่ปุ่น โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากหนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งจากข้อมูลทั้งหมดล้วนชี้ให้เห็นว่ามีความไม่เท่าเทียมในการใช้ภาษาระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในสังคมญี่ปุ่น ผู้หญิงถูกคาดหวังให้พูดภาษาที่สุภาพ นุ่มนวล และเป็นมาตรฐาน แม้ในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ ทำให้ผู้หญิงมีทางเลือกในการใช้ภาษาที่แคบกว่า ในขณะที่ผู้ชายมีทางเลือกในการใช้ภาษาที่หลากหลายกว่า สามารถใช้คำที่ไม่สุภาพหรือรูปที่ไม่เป็นมาตรฐานได้ด้วย นอกจากนั้น คำที่กล่าวถึงผู้หญิงผู้ชายก็สะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางเพศเช่นกัน ดังจะเห็นว่า คำที่ใช้กล่าวถึงเพศหญิงในภาษาญี่ปุ่นจะต้องมีตัวชี้บ่งเพศปรากฏอยู่ ในขณะที่คำที่ใช้กล่าวถึงเพศชายเป็นคำกลาง ๆ ไม่ระบุเพศ นอกจากนั้นในการเรียงลำดับคำเมื่อต้องการพูดถึงทั้งสองเพศยังต้องเป็น “ชาย-หญิง” เท่านั้นด้วย

อย่างไรก็ตามคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ในยุคปัจจุบัน ทุกสังคมในโลก รวมทั้งสังคมญี่ปุ่น ผู้หญิงเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้น ในบางสังคมผู้หญิงสามารถก้าวขึ้นมามีบทบาททัดเทียมผู้ชาย และสามารถทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่

กับผู้ชายได้ ทัศนคติที่มีต่อผู้หญิงและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ย่อมส่งผลต่อภาษาที่คนในสังคมใช้ ในอนาคตคำที่ผู้หญิงญี่ปุ่นใช้ หรือคำที่ใช้กล่าวถึงผู้หญิงคงจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป ช่องว่างในการใช้ภาษาระหว่างผู้หญิงและผู้ชายญี่ปุ่นคงจะแคบลง ผู้หญิงน่าจะมีทางเลือกในการใช้ภาษาได้มากขึ้นกว่าในอดีต

บรรณานุกรม

บทความ

金丸芙美（1993）「人称代名詞・呼称」『日本語学－5月臨時増刊号』12巻6号　明治書店

マグロイン・花岡直美（1993）「終助詞」『日本語学－5月臨時増刊号』12巻6号　明治書店

หนังสือ

ปรียา อิงคาภิรมย์ (2544). *รู้จักญี่ปุ่น 1.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541). *ภาษาศาสตร์สังคม.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

真田信治・渋谷勝己・陣内正敬・杉戸青樹（1992）『社会言語学』おうふう

田中春美・田中幸子（1996）『社会言語学への招待－ 社会・文化・コミュニケーション』ミネルヴァ書房